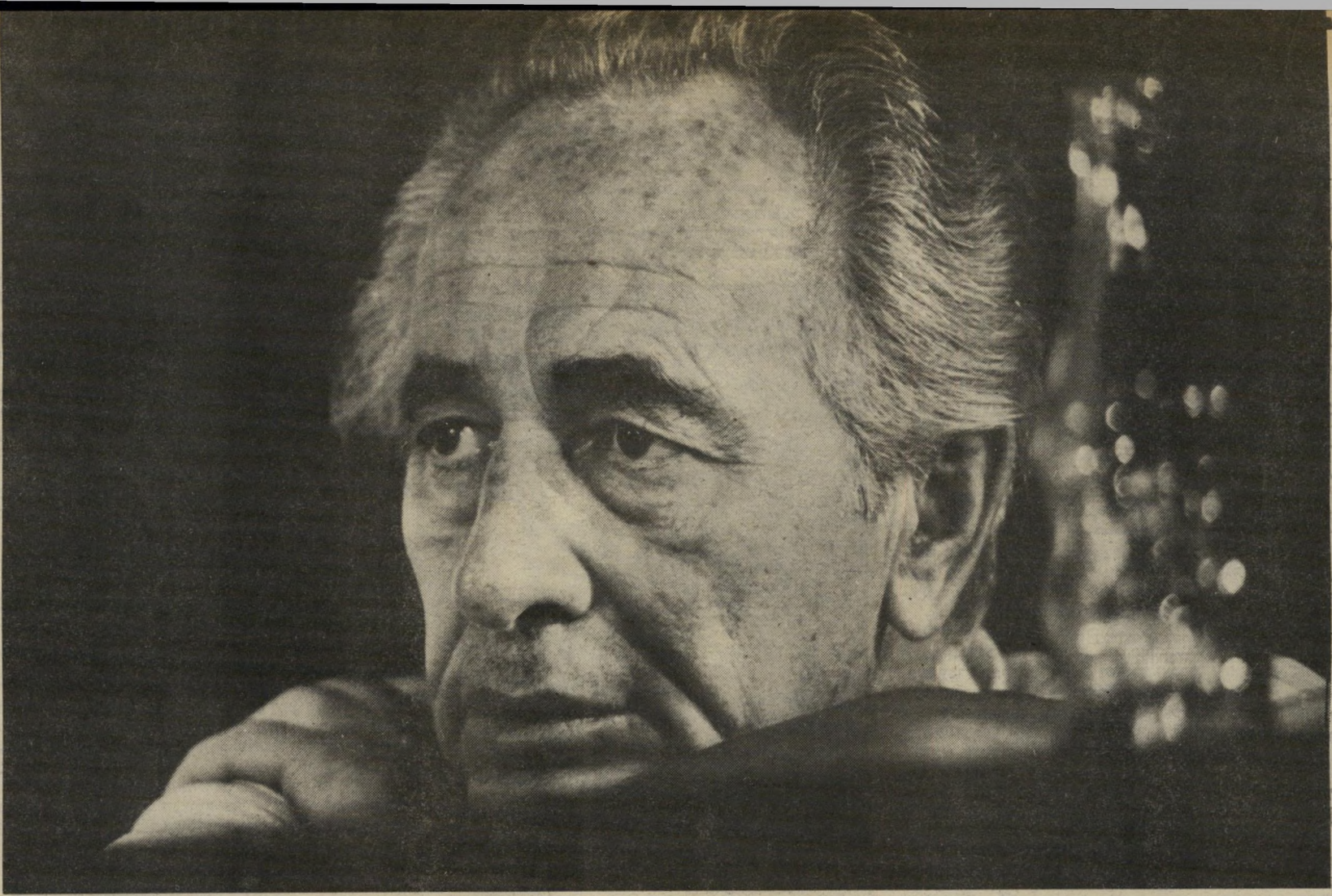

שימעון פרס: האבן מתגלגלת למטה. הנושאים מכרסמים בכבד, הפירות נסוגים. המים נשפכים מן הכלי המנוקב והגלגל מסתובב

במנכ"ל משרד הביטחון היה פרס קרוב לאוזנו של השליט המזדקן. הוא הסך דמות המפתח בקבוצה של צעירים, בנייהסות האישיות של "הזקן". בניגודיו מאס בחבריו למפלגה, אשר הצרו את צעדיו.

בקבוצת הצעירים או "נערי החצר" של בגוריו, כפי שכינה אותם אז העולם הזה, בלטו משה דיין, טרי קולק, אהוד אבריאלי ואחרים. הם היו ברור המלך אל השילטון. הם הפקיעו לעצמם את הנושא המקודש בימים ההם, הביטחון, ובאמצעותו שלחו את ידיהם אל כל עמדות המפתח במדינה. למעשה קמה מעין ממשלה ליד הממשלה, שהסתתרה מאחורי גבו של בן גוריון, ושניהלה את מערכת הביטחון ואת הדילומטיה החשאית מחוץ למיסגרת הרמקרטית המקובלת. היא החזיקה בידה את שרתי הביטחון, בראשות איסר הראל, שהפכו כלישרת מיפ לגתי.

הרימו של פרס כמנכ"ל בלתי נלאה נולד בימים ההם. הוא ניהל את המגעים החשאיים עם צרפת, שהובילו למלחמת סיני ב-1956. יחד עם דיין, הרמטכ"ל, כפה על המדינה קו של "אקטיביזם", שהוביל לחימום הגבול במעשי פרובוקציה מתוכננים היטב, כדי לגרות את הצד הערבי לפגיעה, שהצדיקו מצידם "פעולות תגמול".

אחד המוציאים לפועל העיקריים של הקבוצה היה קצין צעיר בשם אריאל שרון, שהועמד בראש חידה סודית ("חידה 101"), וביצע כמה מעשייוועה, רוגמת הטבח בכפר קיביה. הקבוצה כולה ביצעה ודירכנה את המדיניות האנטיערבית והפרומוערבית של בגוריו.

במרוצת שנות ה-50 נדלקה בצמרת מפא"י (מפלגת העבודה - של אז) נורה אדומה ענקית. לאנשים כמו משה שרת, לוי אשכול, גולדה מאיר וחבריהם היה ברור כי לא זו בלבד ש"קבוצת הצעירים" מעלה את המדינה על דרך של הרפתקאות, אלא שהיא זוממת גם לתפוס את השילטון.

היו שפחדו מפני הפיכה צבאית ממש, בראשות משה דיין. אך הרוב סבר כי בגוריו, שהתמכר לגמרי לחסידיו הצעירים, ישבץ אותם בעמדות המפתח וימסור לידיהם בהדרגה את המפלגה ואת השילטון.

גולדה מאיר, שרת החוץ, זעמה במיוחד על פרס, מפני שניהל מדיניות חוץ פרטית מאחורי גבה, בעיקר באמצעות רשת עולמית חשאית של מיסחר בנשק.

הדברים הגיעו לשיא ב"פרשת לבון", כאשר פעולת ריגול וחבלה של רשת ישראלית במצרים הפכה סלע מחלוקת בין בגוריון מצד אחד וראשי המפלגה מצד שני. הפרשה עצמה התחוללה עוד ב-1954, כאשר כיהן פינחס לבון כמשך זמן קצר כשר הביטחון, והתפתחה מלחמת תככים בינו ובין הרמטכ"ל דיין והמנכ"ל פרס. אך בניכור התפוצצה הפרשה רק ב-1960. ראשי המפלגה התלכדו סביב לבון, בגוריון ניצח, אך היה זה ניצחון פירוס. ב-1963 נאלץ להסתלק מן השילטון.

חיסולו של בגוריון שם קץ גם לחלומה של פרס. ב-1959 נכנס לכנסת ועלה לדרגת סגן שר הביטחון. אך אצל שר הביטחון החדש, לוי אשכול, ששנא אותו, ירדו סיכוייו לאפס. הוא נאלץ לוותר גם על עמדה זו כאשר הקים בגוריון ב-1965 את מפלגת

סיויפוס, בנו של איאולוס, היה נוכל ושקרן. הומרוס קרא לו "הערמומי שבבני אדם". הוא חטא קשות, כאשר הלשין על זאוס, ראשון האלים, שחטף את בתו של אליהנר. זאוס רצה להרגו, אך סיויפוס הערמומי הצליח לכלוא את אליהמוות, שבא לקחתו. כאשר שוחרר האל, הוא העניש את סיויפוס במשימה ניצחית בשאול: לגלגל סלע כבד אל ראש ההר. בכל פעם שהגיע הסלע אל הפיסגה, הוא נשמט והתגלגל בחזרה אל תחתית המידרון, והמלאכה התחילה מחדש.

קללה זו רבצה על שימעון פרס. לא היתה זאת הקללה היחידה. אכן, אפשר היה להשוותו לכל גיבורי המיתוס היווני, שהאלים האכזריים הטילו עליהם קללות יוצאות דופן.

למשל: טאנטאלוס, מלך פריגיה, בנו של זאוס, שגנב את כלביהוב של זאוס. נגזר עליו לעמוד במים שהגיעו עד צווארו, כשהוא סובל צמא מתמיד. כאשר ביקש לשתות, נסוגו המים. כאשר ביקש לאכול מן הפירות שהיו תלוים בקירבתו, נעלמו אלה. וחוז מזה ריחף מעליו סלע כבד, שהיה עלול ליפול עליו ולמחצו בכל רגע.

או: איקסיון, מלך תסאליה, הרוצה הראשון: הוא נקשר באמצעות נחשים אל גלגל שרוח חזקה סובבה אותו בלי הרף. או: טיטאוס הענק, שניצל את כוחו לרעה. זאוס הנרגז ציווה לקשרו לסלע. שני נשרים גדולים קרעו בלי הרף את הכבד מתוך גופו. אך הכבד צמח תמיד מחדש.

או: בנות דאנאוס, שרצחו את בעליהן. נגזר עליהן לשאוב לנצח את המים מנהר, כשבידיהן כלים ללא תחתית.

כל הגורלות האלה גם יחד התאחדו בסיפור עמלול של שימעון פרס מאז שנות ה-50.

הוא גילגל את האבן בליהרף אל ראש ההר, והיא נשמטה מידיו תמיד כרגע האחרון. הוא שלח את ידו אל פירות השילטון, ואלה נסוגו ממנו בכל פעם, בעוד שסלע גדול איים למחצו. נחשים סובבוהו וקשרוהו אל הגלגל שהסתובב כלי הפסק, מבלי להגיע לשום מקום. כל חייו שאב מים בכלי מחזור, שלא התמלא מעולם.

ובמשך כל הזמן נגסו הנשרים בכבר שלו, מבלי להתעייף.

איך משך שימעון פרס אליו את קללת האלים? או, בשפה פרוזאית יותר, איך משך אליו את שינאת ההמונים, שדחוהו שוב ושוב?

נערי החצר של בן גוריון

לציבור הרחב נודע שמו של שימעון פרס לראשונה בשנת 1953, כאשר מינה אותו רוי בגוריון, ראש הממשלה ושר הביטחון, לעמדת המפתח של מנכ"ל משרד הביטחון.

עד אז הכירו רק מעטים את הצעיר השאפתן, יליד פולין, שגדל בשורות הנוער העובד, ושמשך שם את תשומת ליבו של ברל כצנלסון האגנטי. בימי מלחמת העצמאות עסק ברכישת נשק, וכך נמנע ממנו לשרת כצה"ל. העובדה שלא היה חייל מעולם, כשעה שבני גילו חירפו את נפשם על קיום המדינה, הזיקה לו לאחר מכן מאוד. אך לפרס דבקה לא רק התרמית של מי שהסתובב בחו"ל בשעה שצעירים כמו רבין לחמו בחזית, אלא גם תרמית של מי שכוחו בנייהול עסקים במחשכים, בשוק השחור הבינלאומי לנשק, רב התככים והתחבולות.

לכן לא המריא כלל רעיון ממשלת המיעוט. דובר עליו פה ושם, ותו לא.

הקמת ממשלה צרה בעלת רוב קטן היתה מחייבת מכירה כללית למפלגות דתיות ננסיות. המערך היה מוכן גם לזה, ושום מחיר לא היה יותר מדי גבוה בעיניו. אך שום מחיר לא הועיל: ציבור הבוחרים הדתי הוא לאומני-קיצוני, ואף מנהיג דתי אחד לא העז להציע לבוחריו להתחבר שוב עם המערך. לכן דיקלמו כימעט כל העסקנים הדתיים על אחרות לאומית, למרות שהקמת ממשלה כזאת היתה מנוגדת לחלוטין לאינטרסים של המפלגות הדתיות הקטנות, הבטלות בה בשישים.

כך הוכרחה המערכת ללכת בדרך שבה רצו מנהיגיו, בסתר ליבם, ללכת במילא. בהעדר דרך עצמאית משלהם, בהעדר ביטחון עצמי, בהיותם מורענים לניכור ההדדי העמוק הקיים בינם ובין הציבור היהודי-מזרחי, הם חיפשו מישענת אצל הליכוד.

גם הליכוד לא היה מסוגל להקים ממשלה משלו. מנהיגיו, ובראשם יצחק שמיר, היו מוכים אף הם. הם היו מוכנים להתמקד על האחרות הלאומית, כשמנוי וגמור עימם להשיג את המירב האפשרי.

כך נולד אחד המושגים העיקריים של תשמ"ד בישראל: הרטציה.

בדרך אל ההסכם ביצעו שני הגושים סטריפטיו, שבו התערטלו בזה אחר זה כימעט מכל מחלצותיהם. העקרונות נפלו תחילה, ולאחר מכן גם האמביציות והאינטרסים. מה שהתגבש בסוף היה מיבנה של ממשלה ללא כושרי החלטה וכושרי ביצוע, שנגזרה עליה ההימנעות מכל יוזמת שלום, ושבו ישלוט מושג שיהיה, מן הסתם, אחד המושגים העיקריים של תשמ"ה וטו.

כל קללות יון

מעל לשנה כולה ריחפה דמותו של שימעון פרס. היה זה פרס שפעל בליימנוח להפיל את ממשלת הליכוד. היה זה פרס שמנע כל התמודדות על ראשות מפלגתו. היה זה פרס שניצח על מלחמת הבחירות של המערך. היה זה פרס שנחל את המפלה. היה זה פרס שקיבל מירי הנשיא את התפקיד להרכיב ממשלה חדשה, ושהצליח במאבק ארוך ומייגע להגיע אל שערי ממשלת האחדות הלאומית. היה זה פרס שהפך סוף-סוף, ראש ממשלת ישראל, השמיני במספר.

שותפיו ריבו, יצחק רבין, קרא לפרס, בספרו, בשם "החתרן הכלתי-נלאה". לפועל חתור יש בעברית שתי משמעויות: לחתור תחת משהו — ולכן התכוון רבין — ולחתור אל משהו.

מבחינה זו מתאים התואר בהחלט: במשך 30 שנים חתר שימעון פרס ללא-ליאות לתפקיד ראש הממשלה.

מאמציו להגיע לעמדה זו יכולים למלא ספרים. סיפור המצוי האלה הוא כמעט כסיפורה של מדינת ישראל עצמה. יצחק בישראל, ואולי בעולם כולו, לא התמיד זמן אלה, ולא נחל כישלונות ואכזבות כה רבים

אלה, ולא נחל כישלונות ואכזבות כה רבים מעולם לא תרמית של מפסידן ניצח.

העולם הזה את שימעון פרס בור האומלל של המיתולוגיה היוונית.